

УДК 378.147:004

DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-1-6>

Людмила Анатоліївна КУШНІР,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
E-mail: ljuda@judmila01@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5746-2095

Тетяна Михайлівна КУШНІР,
викладач циклової комісії соціальної роботи,
фізичної реабілітації і фундаментальних дисциплін,
Відокремлений структурний підрозділ «Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
E-mail: tetianakushnir1998@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5588-7559

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЕФЕКТИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КОМУНІКАЦІЇ В МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Вступ. Впровадження сучасних технологій, які забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, є одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти України. Відтак останнім часом вища освіта почала освоювати різні стилі навчання з урахуванням світових технологій, зокрема відкрите навчання, дистанційне навчання, електронне навчання та соціальні мережі. З розвитком соціальних мереж виникає нагальна потреба імплементації їх у процес навчання, оскільки студенти в такий спосіб отримуватимуть соціальну підтримку інших людей як джерело самореалізації. Актуальність теми пояснюється підвищеною зацікавленістю до пошуку ефективних засобів навчання української мови та мовної комунікації в інклюзивних закладах освіти.

Мета. Дослідження та виявлення можливостей використання соціальних мереж і всього їхнього інструментарію для навчання фахівців з обліку в інклюзивному закладі освіти; розробка завдань, які можна використовувати на заняттях із української мови, залучаючи соціальні мережі.

Результати дослідження полягають у низці теоретико-методологічних напрацювань. У статті висвітлено вплив і обґрунтовано доцільність та ефективність використання соціальних мереж в інтенсифікації навчального процесу та підвищенні рівня володіння українською мовою в інклюзивному закладі освіти; представлено статистику використання соціальних мереж в Україні; описано особливості та потенційні можливості таких соціальних мереж як Facebook, YouTube, Telegram, Instagram, Twitter; доведено, що завдяки зазначеним мережам і навчальним додаткам вивчення нового матеріалу стає більш доступним, а сама інформація стає більш цікавою та різноманітною, що осучаснює комунікацію між викладачем і студентом. Окрім цього, увагу зосереджено на розробленні завдань, які можна використовувати на заняттях з української мови, залучаючи соціальні мережі. Використання соціальних мереж у викладанні української мови доводить його позитивну роль у формуванні ефективної інформаційної середовища для успішного спілкування між викладачем і групою студентів.

Ключові слова: соціальні мережі, навчальні додатки, медіаосвітні технології, Інтернет, комунікації, Facebook, Instagram, Youtube, Twitter.

Ljudmyla Anatoliivna KUSHNIR,
PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Finance,
Accounting and Taxation named after S. Yuriy,
Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
“Kamianets-Podilskyi State Institute”
E-mail: ljuda@judmila01@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5746-2095

Tetiana Mykhaylivna KUSHNIR,
Lecturer of the Cycle Committee of Social Work,
Physical Rehabilitation and Fundamental Disciplines,
Separate Structural Subdivision “Kamianets-Podilskyi Professional College
of Educational and Rehabilitation Institution of Higher Education
“Kamianets-Podilskyi State Institute”
E-mail: tetianakushnir1998@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5588-7559

SOCIAL NETWORKS AS AN EFFECTIVE COMMUNICATION ENVIRONMENT IN THE LANGUAGE TRAINING OF STUDENTS OF INCLUSIVE EDUCATION INSTITUTIONS

Introduction. *The introduction of modern technologies that ensure the improvement of the educational process, the accessibility and effectiveness of education, the preparation of the younger generation for life in the information society is one of the priority directions of the development of education in Ukraine. Therefore, higher education has recently begun to master different learning styles taking into account world technologies, including open learning, distance learning, e-learning and social networks. With the development of social networks, there is an urgent need to implement them in the learning process, because in this way students will receive social support from other people as a source of self-realization. The topicality of the topic is explained by the increased interest in finding effective means of teaching the Ukrainian language and language communication in inclusive educational institutions.*

Purpose. *Research and identification of the possibilities of using social networks and all their tools for training students in an inclusive educational institution; development of tasks that can be used in Ukrainian language classes, involving social networks.*

Results *of the research consist of a number of theoretical and methodological developments. The article highlights the impact and substantiates the expediency and effectiveness of using social networks in intensifying the educational process and increasing the level of Ukrainian language proficiency in an inclusive educational institution; statistics of the use of social networks in Ukraine are presented; features and potential opportunities of such social networks as Facebook, YouTube, Telegram, Instagram, Twitter are described; it is proven that thanks to the specified networks and educational applications, learning new material becomes more accessible, and the information itself becomes more interesting and diverse, which modernizes the communication between the teacher and the student. In addition, attention is focused on the development of tasks that can be used in Ukrainian language classes, involving social networks. The use of social networks in teaching the Ukrainian language proves its positive role in the formation of an effective information environment for successful communication between the teacher and a group of students.*

Key words: *social networks, educational applications, media and educational technologies, Internet, communications, Facebook, Instagram, Youtube, Twitter.*

Вступ. Соціальні мережі є невід’ємним складником медійної освіти, оскільки сьогодні важко знайти людину, яка б не використовувала мережеві соціальні сервери. Соціальні мережі використовувалися для спілкування й розваг, але сьогодні ситуація кардинально змінилась – вони стали повноцінним інструментом для активізації різних сфер діяльності людини (бізнесу, освіти, розвитку особистісних якостей). Причина полягає в наявності цільової аудиторії, зацікавленої в досягненні конкретної мети та можливості безпосередньо спілкуватися із людьми в умовах реального часу. Здобувачі вищої освіти більшість часу проводять за комп’ютерами, планшетами, телефонами в пошуках різної інформації: освітньої, наукової, розважальної тощо. Найбільше часу студентство приділяє соціальним мережам.

Викладач нового покоління, щоб залишатися актуальним, сучасним і цікавим джерелом якісних освітніх знань, змушений йти в ногу з часом і залучати до прийомів навчання сучасні медійні технології, які сприятимуть створенню оптимальних умов навчання, зокрема, в інклюзивному середовищі. Інтерфейс соціальних мереж дозволяє завантажувати контент різного формату: текстові документи, графіку, зображення, відео, звукові файли, а також обговорювати їх з іншими користувачами, вступати у дискусію, активно засвоювати інформацію.

Питанням дослідження соціальних мереж, їх сутнісної ролі в житті людини займається широке коло науковців, зокрема: В. Буряк, Ю. Вернік, С. Данилюк, М. Згуровський, М. Кастельс, С. Паринов, В. Попик, О. Прогнімак, О. Сакалюк тощо. До авторів, що досліджують питання сутнісної ролі віртуального простору в роботі освітян, відносимо О. Власенка, І. Костікову, Г. Кучаковську, С. Мигович, Г. Нестеренко, М. Радченко, Н. Тверзовську, О. Тишкову. Важливим є зарубіжний досвід (Дж. Ауді, П. Бато, Н. Барнс, А. Лескаульт, Д. Марціал тощо). Проте,

незважаючи на значну кількість публікацій із цієї проблематики, недостатньо висвітленим залишається питання використання соціальних мереж у мовній підготовці фахівців з обліку в умовах інклюзії.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження та виявлення можливостей використання соціальних мереж і всього їхнього інструментарію для навчання здобувачів в інклюзивному закладі освіти. Завдання статті полягає в аналізі соціальних мереж та їх інструментарію; визначенні їх переваг, недоліків та перспектив використання в мовній підготовці здобувачів фахової передвищої та вищої освіти в умовах інклюзії; виокремленні можливостей, які вони надають у покращенні навчання студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ф. Майнаєв дає таке визначення соціальним мережам: «Соціальні мережі – потужні в технологічному плані Інтернет-ресурси, медійні середовища. Вони значно розширюють можливості подання інформації, а також роботи з нею, дозволяючи розміщувати, прослуховувати аудіозаписи, переглядати відео, коментувати, використовувати додаткові сервіси – ігри, голосування, дошки графіті тощо» [2]. Наявність публічних соціальних мереж із відкритим доступом та закритих (лише для співробітників окремої організації або студентів окремого закладу вищої освіти, групи) сприяє покращенню освітньої функції та формуванню соціабельності – почуття невимушеності під час комунікативної діяльності, в основі якого знаходиться почуття довіри, можливість задати питання анонімно [3, с. 89].

Звертаємо увагу на те, що у часи глобальних технологічних, комунікаційних і комп'ютерних технологій, інклюзивні заклади вищої освіти мають спрямувати свій навчальний потенціал не лише на отримання студентами певної суми знань, умінь і практичних навичок, а й сприяти всебічному їх розвитку, забезпечити конкурентоспроможність на ринку праці. Це неможливо без залучення до освітнього процесу новітніх засобів навчання, тому актуальним є використання медійноосвітніх технологій, Інтернету й соціальних мереж. Це надає здобувачам освіти в інклюзивному середовищі можливість отримувати первинну інформацію та перебувати в режимі постійної консультації з різними джерелами інформації під час виконання самостійних завдань. У ролі консультантів можуть виступати як викладачі, так і найкращі студенти, що збільшує відсоток довіри, невимушеності в спілкуванні.

Згідно зі звітом «Digitalin 2022» міжнародного агентства Wearesocial уже багато років посіли найпопулярнішою соціальною мережею світу є Facebook. Станом на грудень 2022 року ця мережа нараховує понад 2,7 мільярда користувачів. На другому місці залишається YouTube – більше ніж 2 мільярди користувачів, далі – Telegram та Instagram. TikTok посідає сьому позицію, а Twitter – шістнадцяту [5]. Вважаємо за доцільне детально проаналізувати кожен з вище зазначених соціальних мереж.

Facebook варто розглядати як ефективну соціальну мережу для навчання, адже вона має більш розширений навчальний функціонал порівняно з іншими соціальними мережами, що дає змогу здобувачам вищої освіти та викладачам виконувати більш різноманітну й плідну навчальну роботу. Останнім часом зазначена компанія приділяє особливу увагу освіті. Багато закладів вищої освіти використовують засоби й навчальні додатки Facebook для публікації новин, спілкування, збирання та поширення потрібної інформації, залучення абітурієнтів, здійснення наукової діяльності. Як приклад, акаунт Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут». Окрім того, викладач може створити власну групу для роботи зі студентами і наповнювати навчальний контент – завдання, опитування, голосування, тести, дискусійний форум, відео контент, різноманітні зображення, публікації й навчальні пости. Здобувачі вищої освіти в будь-який час мають доступ до навчального матеріалу, можуть в онлайн-режимі коментувати публікації, висловлювати власну позицію стосовно того чи того питання, аналізувати думки інших учасників групи, взаємодіяти з ними.

Виділяємо такі напрями використання соціальної мережі Facebook: *групове навчання* (для роботи студентів із викладачем у академічних інклюзивних міні-групах); *індивідуальне навчання* (для самоосвіти); *випадкове навчання* (для несвідомого пізнання нової та корисної інформації в межах конкретної навчальної дисципліни); *внутрішньоінститутське навчання* (для інформування щодо функціонування закладу вищої освіти та заходів, пов'язаних із цим);

зовнішньоінститутське навчання (для спілкування між учасниками конференцій, олімпіад, змагань, семінарів, таборів, гуртків тощо, що дозволяє не тільки створити позитивний емоційний клімат заходів, а й підвищити якість їхнього проведення) [1].

Попри те, що найбільшу популярність сьогодні отримав Facebook, молодь надає перевагу Instagram – соціальній мережі, що використовує як публікації фотографій або відеозаписи, до яких можна додавати дописи, коментарі, хештеги для популяризації [5, с. 274]. Instagram можна використовувати не лише для розваг, а й для навчання. Наводимо такі пропозиції до використання цієї соціальної мережі на заняттях української мови: *Експрес-уроки*. Зокрема як відео в «розповідях». «Розповідь» – коротке відео або зображення, що зникає з етеру впродовж доби, але за бажанням його можна закріпити під інформацією в профілі, створюючи тематичні підбірки. Наприклад, викладач української мови може записувати експрес-уроки для підвищення культури мовлення здобувачів вищої освіти та ознайомлення їх зі складними випадками слововживання. *Тематичні дописи*. У разі, коли викладач не має можливості знімати відео, він може створювати тематичні дописи, наприклад, пояснення різних тем із дисципліни, як-от: «Складні випадки узгодження числівників з іменниками». *Есе*. Написання допису до публікації у формі есе. Теми можуть бути довільними, відповідно до того, про що хочуть написати і з чим поділитися на своїй сторінці студенти. *Тренувальні тести*. У «розповідях» є функція «створення тестів із варіантами відповідей», де після натискання на певний варіант одразу дізнаєшся правильну відповідь. Можна створювати тести для підготовки до ЗНО. *Самостійні роботи*. У «розповідях» можна створювати форму з відкритими питаннями, відповіді на які надходять власнику сторінки в приватні повідомлення. Цю функцію пропонуємо застосовувати для короткої самостійної роботи або для отримання зворотного зв'язку від студентів. Instagram не замінить повноцінного навчання, але може допомогти викладачу подолати виклики сьогодення: зрозуміти, як живуть та мислять студенти, з метою адаптувати навчальну програму до їхніх потреб і можливостей, щоб контент, який педагог генеруватимете в цій мережі, був легким для сприймання й коротким.

На заняттях української мови в закладах вищої освіти ефективним буде використання соціальної мережі YouTube, що є джерелом різноманітного й актуального відеоконтенту і має добре організовану систему пошуку для швидкого знаходження потрібного відео. YouTube раніше вважався передусім відеосервісом для перегляду музичних кліпів і платформою для б'юті- й фітнесблогерів. Утім, наразі ця соціальна мережа перетворилася на могутній інструмент впливу на політику й інші сфери суспільного життя. Зокрема, сьогодні YouTube здійснює великий вплив і на галузь освіти.

Наприклад, студенти можуть переглядати в YouTube відеозаписи виступу П. Гриценка на засіданні Конституційного суду України, до Міжнародного дня захисту рідної мови (<https://www.youtube.com/watch?v=qa1a4pqPfo4>), що сприятиме вихованню шанобливого ставлення та любові до української мови. Цікавими для здобувачів вищої освіти будуть лекції І. Фаріон. «Основи культури мовлення» (https://www.youtube.com/results?search_query=лекція+ірина+фаріон) та В. Житника «Норми сучасної української літературної мови» (https://www.youtube.com/watch?v=xukV_qchhuw), на яких порушуються актуальні питання правопису, взаємин між мовою і людиною, мовою і нацією, мовою і державою. Після перегляду лекцій, варто організувати дискусію (наприклад, з теми «Доцільність вживання діалектів»), або ж обговорити ключові моменти за допомогою прийому «Мікрофон». Ознайомлення із такими медійними текстами сприятиме формуванню критичної медійної грамотності студентів, яка сьогодні актуальною в переліку компетентностей фахівців різних спеціальностей, зокрема обліку і оподаткування.

Іншою соціальною мережею, що вирізняється популярністю серед студентів, є Telegram. Основними джерелами інформації тут виступають освітні інформаційні канали й чат-боти, що можуть використовуватись як персональні наставники. В Telegram є цікаві канали для вивчення та вдосконалення української мови, до яких можуть долучитися всі охочі студенти. Наприклад, «Українська мова» – інформація про типові помилки в наголосі, виборі слів і висловів; «Плекаймо мову» – не тільки правила й роз'яснення щодо правопису, а також цитати про мову; «Correctarium» – розбори типових помилок, поради від фахівців-мовознавців, які ознайом-

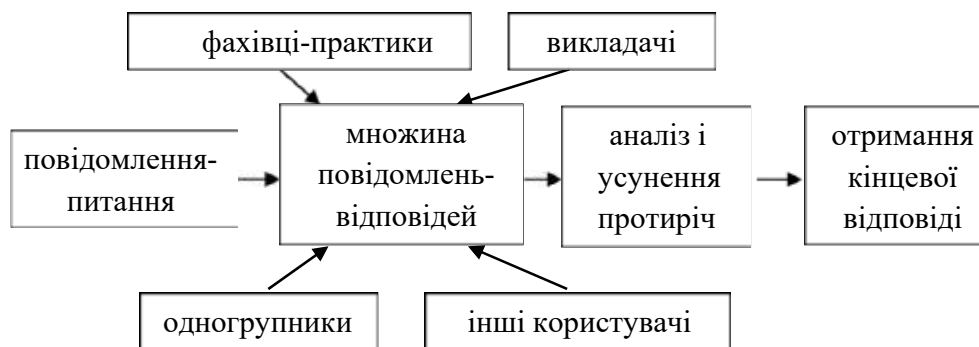

Рис. 1. Схема взаємодії студентів у соціальній мережі «Twitter» [1]

люють, зокрема, з новим правописом (надто зараз, після затвердження нової редакції Українського правопису, цей канал допомагає запам'ятати нововведення); «Українські фразеологізми» – питомі українські сталі вислови.

Twitter – ще один різновид соціальної мережі, що містить інструмент мікроблогінгу, заснований на технології Web 2.0. Схема здобуття студентом повідомлення-відповіді на повідомлення-питання, що розміщене в Twitter, представлена на рис. 1.

Для того щоб спілкування у Twitter було спрямоване на навчання, як бачимо на схемі, від повідомлення-питання, яке розмістив студент у Twitter, до отримання ним кінцевої відповіді, викладач повинен брати неперервну активну участь, зокрема: до появи повідомлення-питання викладач формулює задачу перед студентом та множини повідомлень-відповідей; залучає одногрупників до обговорення питання і допомагає знайти групи релевантних користувачів, наприклад, фахівців-практиків; на етапі аналізу отриманих відповідей і усунення протиріч викладач спрямовує студента на ухвалення правильного рішення [4, с. 275].

Посутніми є завваги А. Попович щодо вартісного значення навчання здобувачів вищої освіти ефективної медійної комунікації й способів дотримання мережевого спілкувального етикету, що в подальшому посприє вихованню мовного смаку, формуванню толерантного спілкування й якнайбільшого врахування терапевтичних можливостей українського слова. Дослідниця пропонує використовувати вправи, які сприятимуть цьому. Наприклад, студенти можуть дібрати приклади спілкування (на вибір – між друзями, одногрупниками, підлеглим і керівником, людей різного віку тощо) в будь-якій соціальній мережі й проаналізувати їх стосовно дотримання етикету спілкування. Особливу увагу здобувачам вищої освіти варто звернути на мовні засоби вираження поваги / неповаги до співбесідника, ввічливості, національних аспектів добропристойності, а також словесні форми вітання, прощання, вибачення, запрошення, побажання тощо. Студенти визначають рівень дотримання мовного етикету, аналізують культуру спілкування [3]. Такі вправи можна використовувати в процесі вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Висновки і пропозиції. Отже, особливістю використання соціальних мереж в освітній діяльності інклюзивного закладу вищої освіти є залучення здобувачів до участі в спільнотах та групах, які є інструментом взаємодії між студентами, викладачами й колегами, адже соціальні мережі надають можливість об'єднуватися навколо розв'язання певного завдання, яке може виникнути під час навчання, можливість самоаналізу, наявність можливості самонавчання за підтримки однодумців, особливо в період запровадження дистанційного навчання. У цьому ми вбачаємо необхідність їх використання у процесі роботи зі здобувачами вищої освіти.

Література:

1. Крижановський А.Є. Використання соціальних мереж у навчальному процесі вищого навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 31. Т. 3. С. 276–281. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/45.pdf (дата звернення: 24.01.2023).
2. Майнаєв Ф.Я. Використання соціальних мереж у on-line навчанні. *Innovative solutions in modern science*. 2016. № 2(2). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611689.pdf> (дата звернення: 24.02.2023).
3. Попович А.С. Методика викладання української мови у вищій школі: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені

Івана Огієнка, 2018. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2235/Popovych-A.C.-Metodyka-navchannia-stylistyky-maibutnikh-uchyteliv-ukrainskoi-movy-i-literatury-v-zvo.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 17.02.2023).

4. Юфименко В.Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.). Полтава, 2020. С. 272–275.

5. Digitalin 2022: Глобальний оглядовий звіт. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> (дата звернення: 16.02.2023).

References:

1. Kryzhanovsky A. (2020), Vykorystannia sotsialnykh merezh u navchalnomu protsesi vyshchoho navchalnoho zakladu [Use of social networks in the educational process of a higher education institution], *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, no. 31. P. 3, Drohobych, Ukraine, pp. 276–281, available at: http://www.afhn-journal.in.ua/archive/31_2020/part_3/45.pdf [in Ukrainian].

2. Mainaev F. (2016), Vykorystannia sotsialnykh merezh u on-line navchanni [Use of social networks in online education], *Innovative solutions in modern science*, no. 2 (2), Kyiv, Ukraine, available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611689.pdf> [in Ukrainian].

3. Popovych A. (2018), Metodyka vykladannia ukrainskoi movy u vyshchii shkoli: navchalno-metodychni posibnyk [Methods of teaching the Ukrainian language in higher education: educational and methodological manual], *textbook, Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko*, Kamianets-Podilskyi, Ukraine, Retrieved from <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2235/Popovych-A.C.-Metodyka-navchannia-stylistyky-maibutnikh-uchyteliv-ukrainskoi-movy-i-literatury-v-zvo.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].

4. Yufimenko V (2020), Sotsialni merezhi yak efektyvne seredovyshe komunikatsii v movnii pidhotovtsi inozemnykh studentiv [Social networks as an effective communication environment in language training of foreign students], *Suchasna medychna osvita: metodolohiia, teoriia, praktyka: materialy Vseukrainskoi navchalno-naukovoї konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu*, Poltava, Ukraine, pp. 272–275.

5. Digitalin 2022: Hlobalnyi ohliadovyi zvit [Digitalin 2022: Global overview report], Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report> [in Ukrainian and English].